

ETTER TERROREN

BESØK: Pårørende etter de mange som ble drept på Utøya 22. juli fikk i går anledning til å besøke øya. FOTO: SCANPIX

– Tung, men viktig dag

Nøyaktig fire uker etter massakren på Utøya gikk de første pårørende i land på øya og fikk se stedene hvor deres kjære ble funnet drept.

på, men har fått være alene når de har hatt behov for det. Hvert enkelt menneskes personlighet og sorg har fått sitt rom, sier president Sven Mollkleiv i Røde Kors.

STERKE INNTRYKK. Røde Kors hadde 90 frivillige på Utøya for å bistå de pårørende som i går selv fikk se stedet for norges-historiens verste forbrytelse i fredstid. Mange av dem var med i rednings- og hjelpearbeidet umiddelbart etter at Anders Behring Breivik ble pågrepet. Motet med øya og de pårørende har gjort sterke inntrykk på Røde Kors-medarbeiderne, forteller Mollkleiv.

Politifolk ga detaljert informasjon om hva som så langt er brakt på det rene om hendelsesforløpet 22. juli, sier Mollkleiv.

– Politiet har gjort sitt for at de pårørende får forklart historien om det som skjedde. Selv om det bildet naturlig nok ikke kan bli komplett nå, har politiet også gått inn på den enkelte ungdoms historie på en veldig verdig og god måte, sier Mollkleiv.

”Noen reagerer med gråt, andre med oppgitthet og sinne.

Trond Heir, psykolog

– Hvorfor er det viktig for de pårørende å komme så nær stedet og ta rede på detaljer rundt drapene?

– Det gjør det lettere å forholde seg til virkeligheten, snarere enn fantasi og uvisshet. Fantasi kommer kastende på og kan anta alle mulige slags former. Når man da ikke vet nøyaktig er sorgen også vanskeligere å bearbeide. Selv om virkeligheten er brutal, er den relativt entydig – og dermed lettere å bearbeide.

STERKE FØLELSER. Helseminister Anne-Grete Strøm-Erichsen har vært forberedt på at de pårørendes besøk på Utøya i går og i dag kan vekke sterke følelser.

– Familiene til de drepte har med seg hver sin ledsager fra Røde Kors, mens en fra politiet viser dem hvor deres kjære ble funnet. Det er veldig viktig for mange å se stedet deres sønner, døtre og søsken var de siste dagene av sitt liv og hvor de var lykkelige, sier Strøm-Erichsen.

– Dette er de pårørendes dag. Jeg er her først og fremst som medmenneske, sa hun i går.

De andre statsrådene på Utøya i går, var forsvarsminister Grete Faremo, kulturminister Anniken Huitfeldt, administrasjonsminister Rigmor Aarud, finansminister Sigbjørn Johnsen – alle Ap – og kunnskapsminister Kristin Halvorsen, SV.

RO OG STILLHET. Direktør Jon Lea i Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) forsikret i går om at alt er gjort for å ivareta verdige rammer rundt besøket.

– De etterlatte vil møte en øy som er ryddet og fremstår som ordentlig. Det er fremkommelig, og vi har satt opp bekvemmeligheter og samlingsplass. Rundt to hundre mennesker står parat til å bistå ved behov, sier Lea.

Hvert enkelt åsted er merket. Pårørende fikk selv sette grensene for hvor detaljert informasjon de fikk. I tillegg stilte leger og helsepersonell, samt religiøse omsorgspersoner, opp.

– De vil få all den hjelp de trenger der ute, sa Lea. ©NTB

Krisepsykolog for Ap

Psykolog Renate Grønvold Bugge hjelper Ap-ledelsen å takle krisen etter terroren.

OSLO

– Ikke bare enkeltpersoner, men også organisasjoner som er i krise trenger hjelp, sier psykolog Renate Grønvold Bugge fra Kristiansand.

Siden 27. juli har hun jobbet 11-12 timer i døgnet i Aps partikontor på Youngstorget i Oslo med å bistå partiet å takle følgerne av terroren på Utøya og i regjeringskvartalet.

– Ledelsen ba om bistand fordi de lå nede og ble omgjort fra et partikontor til en beredskaps-sentral. Siden har jeg jobbet «stand by» for partisekretær Raymond Johansen og den øvrige ledelsen, sier Bugge.

LAMMET. Jens Stoltenberg og den politiske ledelsen har hun kun indirekte hatt kontakt med. Hennes fokus har vært det store partiapparatet til Ap, som ble fullstendig lammet av terrorangrepet, og ikke lenger hadde mulighet til å fungere normalt. Bugge har bistått Ap med både å takle krisen der og da, samt med å rette blikket fremover for å få i gang igjen normal drift. Hun har lang erfaring med organisasjoner og bedrifter i krise, og vet hvor viktig det er for en organisasjon å komme raskt på fote.

– Hvis organisasjonen bare har fokus på krisen og ikke tenker ordinar drift, så klarer den siden ikke å ta det igjen. Den må ha to fokus samtidig. En vanlig bedrift kan rett og slett gå konkurs dersom den ikke evner det, sier Bugge.

Hun har både gitt råd til partiledelsen og deltatt på store samlinger der hun har gitt informa-

KRISEHJELP: Psykolog Renate Grønvold Bugge har bistått Arbeiderpartiets partiorganisasjon etter tragedien på Utøya. Her sammen med Maria Hevzy fra Arendal som jobber med valgkampen på Youngstorget. FOTO: ANETTE KARLSEN, AFTENPOSTEN

SLÅTT UT. Hun deltok i krisearbeidet etter Caledonien-brannen, Åsta-ulykken, Partnair-ulykken og flere andre katastrofer i inn- og utland, og jobber dessuten med rådgivning for folk som berøres av selvmord. Nå bistår hun Ap sammen med psykolog Atle Dyregrov i Senter for krisepsykologi.

– I dette tilfellet finnes det et stort partiapparat utover i landet som er helt slått ut, rett før en valgkamp. Ledelsen trengte hjelp til å ta vare på dem der ute og håndtere alt fra møter til annen oppfølging, sier Bugge.

Hun har både gitt råd til partiledelsen og deltatt på store samlinger der hun har gitt informa-

sjon og råd.

– For lederne er det faktisk også en mestringsmåte å få styrke til å ta opp igjen rollen sin og jobbe med oppgaver. Det er en mestringsmåte å se at de klarer å gjøre noe normalt i en situasjon som er snudd helt på hodet. Mitt fokus har vært å styrke Ap-folkene i deres vanlige roller og se hva de kan bruke av dem i denne situasjonen, sier hun.

– Også i en organisasjon er det normalt at folk griner og har konsentrasjonsvansker fordi de er så berørt, men når det er et stykke arbeid som må gjøres, kan mange hente seg inn igjen. Ved å fokusere på den lederrollen de har, kan de lære å pendle

mellom jobb og egne følelser slik at de ikke blir helt slått ut, forklarer Bugge.

TIDSSKILLE. Hun snakker med Fædrelandsvennen for å forklare allmennheten hvor viktig det er å forstå at ikke bare enkeltpersoner, men også organisasjoner og bedrifter blir sterkt berørt av kriser og katastrofer.

– Men det er dessverre underkjent og underkommunisert, også internasjonalt, sier hun. – For en organisasjon som blir rammet av noe slikt, vil tragedien utgjøre et tidsskille. Det vil alltid være et før og etter, eksempelvis for Alexander Kielland-ulykken og Åstaulykken.

For all fremtid vil det være et før og etter denne katastrofen både for Ap og for nasjonen Norge; noe som de for alltid vil ta med i sin historie.

Tekst: Valerie Kubens
valerie.kubens@fvn.no – 90870713

FAKTA

Renate Grønvold Bugge (70)

- ▶ Psykolog fra Kristiansand, pendler mellom Strømstad og Kristiansand.
- ▶ Spesialist i arbeids- og organisasjonspsykologi og klinisk psykologi.
- ▶ Prosjektleder for LEVE, organisasjon for etterlatte etter selvmord.

Bilpakke til Danmark?

Kristiansand - Hirtshals på kun 2 t og 15 min!

Fra kun

329,-*

Bilpakke
1 + bil

Fra kun

349,-**

Svipptur 2 + bil
t/r samme dag!

fjordline.no

Bestill på fjordline.no eller 815 33 500

*Prisen gjelder på utvalgte avganger for én pers. inkl. bil én vei, basic sete, drivstofftillegg, skatter & avgifter. Tillegg pr. ekstra pers. kr. 30,-. **Prisen gjelder alle avganger unntatt lørdag for to pers. t/r samme dag inkl. bil, basic sete, drivstofftillegg, skatter og avgifter. Forbehold om trykkløse.